

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2014

**Dotácie , subvencie , štátne intervencie a iné zásahy štátu
v odvetví poľnohospodárstva a ich dopad na Slovensko po vstupe do EÚ.**

Motto: V Evropě, i když je to k nevíře, jsou subvence na každou krávu vyšší než osobní důchod poloviny lidí na světě.

Bývalá britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová

Evropská unie (EU) zavádí vysoké tarify na dovážené potraviny a udržuje vysoké domácí ceny. Členské vlády také souhlasí s odkoupením jakékoli nadbytečné produkce. Aby se vlády přebytku zbavily, dotují pak export. V roce 2000 přímé dotace EU farmářům přesáhly 45 miliard, což je třikrát více než dotace americkým farmářům. Veškerá tato ochrana stojí průměrného zákazníka EU přes 200 dolarů ročně.

Prečo ani po tristo rokoch od vydania „Bohatstva národov“ Adama Smitha paradoxne práve odvetvie poľnohospodárstva , na ktorom sa začala budovať politická ekonómia ako veda je jedným z najväčších príjemcov dotácií , subvencií, intervenčných nákupov a pod. Prehľad poskytovaných dotácií podľa jednotlivých osí prikkladáme v nasledujúcej j tabuľke v č. 1. a 2. (podpora na 1 Ha poľnohospodárskej pôdy, podiel celkových dotácií na celkovej produkcii v krajinách EÚ v roku 2012) .

E S E J

Spolu s veľkým autorom Frédericom Bastiatom som sa zamyslel nad tým, čo vidíme pri poskytovaní dotácií a čo nevidíme pri poskytovaní dotácií. Pretože spoločnosť komunikuje medzi sebou a s predstaviteľmi jednotlivých inštitúcií cez masmédiá , ktoré väčšinou vytvárajú všeobecnú mienku a formujú spoločenské vedomie – to čo zostáva neviditeľné sa vkráda do tohto vedomia potichu, nevymazateľne a má vlastnosť pešiaka na šachovnici , ktorý môže postupovať len o jedno pole , ale sa nesmie vrátiť a na protíľahlej strane šachovnice sa môže premeniť na ktorúkoľvek figúru okrem kráľa.

Jedným z faktorov , ktorý nevidíme je vznik najrôznejších komisií , ktoré sú vytvárané pri rozhodujúcich ministerstvách za účelom posudzovania projektov , ďalšou ich úlohou je tvorba kritérií pre bodové hodnotenie projektov a v konečnej fáze , tieto komisie sústredia do svojich rúk , celé rozhodnutie o tom, či príslušný projekt bude zaradený medzi tie ktoré budú dotácie čerpať.

Komisie vytvárajú tiež kritéria na základe ktorých potom oni sami posudzujú príslušné žiadosti , projekty, alebo návrhy na výber projektov a riešení pre čerpanie dotácií a podpôr z národných zdrojov, alebo zo zdrojov EÚ, prípadne kombináciou z obidvoch zdrojov. Komisia pritom veľmi sofistikovane navrhne vágne kritéria z ktorých veľká časť je diskutabilná , zadania nepresné a pridelovanie bodov podľa týchto kritérií veľmi subjektívne . To samozrejme otvára dvere pre ovplyvňovanie členov komisie , pre netransparentnosť konania, pre uplácanie členov komisie – čím sa napĺňa tvrdenie , že dotácie , alebo subvencie deformujú , alokáciu zdrojov , ako v jednotlivých regiónoch tak na celom Slovensku a nenapĺňajú pôvodný cieľ : zvyšovanie konkurencieschopnosti slovenských producentov a znižovanie rozdielov, medzi jednotlivými regiónmí. (jedná sa najmä o zaostávajúce regióny Slovenska s najvyššou nezamestnanosťou) . Komisie dokonca postupne vytvorili metodiku posudzovania žiadosti

a projektov , kde oni ako prví na základe takto pripravených vágnych kritérií pridelia príslušnému projektu počet bodov a tým ho vlastne zaradia buď na začiatok, alebo na chvost poradia uchádzačov o finančné prostriedky. TO je prvý krok smerujúci k nezakrytej , všeobecnej prijatej korupcii.

Ďalším neviditeľným krokom komisií príslušného rezortu je určovanie termínov pre odovzdávanie žiadostí a projektov . Vieme, že na zhotovenie kvalitného projektu , ktorý bude zabezpečovať po jeho realizácii aj životaschopnosť diela a bude prinášať beneficentovi zisk a schopnosť návratu vložených investičných prostriedkov je potrebný čas .Ale komisia vytvorí systém v ktorom v danom termíne uspejú len tí uchádzači , ktorí o tomto zámere vedeli podstatne skôr, ako bolo oficiálne oznámené, mali podstatne viac času na zhotovenie projektov. Zároveň títo budúci beneficenti z sa dostanú k informáciám o podmienkach, ktoré sa ostatným buď nedostanú vôbec , alebo oneskorene, alebo až v priebehu konania a mnohokrát sa to urobí aj tak, že sa kritéria jednoducho v priebehu prípravy projektu zmenia a čím sú drobnejší podnikatelia, tým majú menšiu šancu primerane reagovať a meniť svoje zámery v súlade s takto zmenenými kritériami. To je ďalšia veľká finta manipulácie a tá časť metodiky , ktorá je nie viditeľná.

Veľkí klienti , ktorí postupne naviažu priame kontakty s členmi komisie ovplyvňujú v súlade so svojimi záujmami aj formuláciu podmienok pre prípravu projektov . A tak sa stane, že keď sa takto sformulované podmienky vo forme kritérií objavia oficiálne sú priamo zadefinované pre potreby veľkých klientov , ktorí v komisii majú rozhodujúci vplyv a potom v rozhodujúcej fáze posudzovania kvality projektov samozrejme víťazia, pretože podmienky v podstate sami nadiktovali.

Jedným zo spôsobov , ako by sme sa mohli vyhnúť tejto deformácii, je napríklad prijímať žiadosti elektronicky , zadefinovať podmienky a kritéria exaktne z dokladov , ktoré sú overené aj dozadu (súvahy , výsledovky, cashflow, etablovanie podniku na trhu a pod.) a v závere na základe týchto objektívnych podkladov, elektronicky vytlačiť všetky podniky, ktoré na dotácie majú nárok. Ak by požiadavky boli vyššie, sú dve možnosti a to je buď zníženie %-dotácie rovnako všetkých / lineneárne), alebo oznámiť výsledok a s nižším percentom subvencii počkať na žiadateľov, ktorí sa i za týchto podmienok budú i dotácie uchádzať.

Komisie v takom prípade nemajú žiadnu vykonávaciu právomoc, iba formálne riadia celý proces. Ale takýto návrh samozrejme v rezorte, kde je klientelizmus a korupcia usadená nemôže prejsť. Preto naďalej vytvárame komisie, dávame nepresné kritéria a systém sa zdokonaľuje vo svojej forme v čase a priestore ďalej.

Keďže každá vláda najviac po svojom volebnom víťazstve na rozhodujúci ch miesta, ktoré o dotáciách a finančných príspevkoch rozhodujú dosadí svojich reprezentantov títo od toho momentu začnú vytvárať a zdokonaľovať sieť v ktorej budú sami rozhodovať a zároveň aj prijímať príslušné prezenty a úplatky pri realizácii jednotlivých krokov.

Ak tento systém funguje dve až tri volebné obdobia, to je viac ako 10 rokov zdokonalí sa do takej miery, že o jeho nabúrание sa už nikto nepokúša, pretože sa zdá byť nepriestrelný . Každý kto by sa pokúsil do toho začarovaného kruhu vniesť trochu svetla, alebo nebudaj napraviť ho iným smerom je z tohto kruhu vytesnený najrozličnejšími spôsobmi tiež ťažko viditeľnými.

System sa postupne etabluje tak, že o jeho fungovaní sa dokonca verejne hovorí na pracovných poradách, seminároch, konferenciách a pod., ale všetci ho vlastne ako by mlčky príjmu, pretože nikto „ nechce hodiť prvý kameňom „, úprimne povedané nikto ani nie je bez viny, lebo aj sami beneficianti, ktorí zdroje poberajú sa vedome zúčastňujú na jeho podpore tým, že rôznymi formami úplatkov ho držia pri živote. Na celej veci je ešte jedna „ neviditeľná časť „, deformácie a to je deformácia vedomia spoločnosti, ktorá sa postupne zmieruje s týmto stavom a následne zvyšuje dopyt o obsadení takýchto lukratívnych miest, pretože všetci vedia, že plat je mnohokrát len zlomkom ich príjmu. A tak žiadosti mladých ľudí ktorí skončili príslušný odbor v odvetví

(veterinár, agronóm, zootechnik), sa utieka do práce nie v podniku, kde by produkoval komodity, ktoré požaduje trh, ale jeho snom sa stáva miesto v štátnej správe, kde so zaručeným platom a príslušným benefitom z pozície miesta, o ktorom som hovoril, si zabezpečí slušný príjem, dožije sa minimálne predčasného dôchodku a bude čerpať prostriedky štátneho rozpočtu. Je veľmi malé percento mladých ľudí, ktorí sa rozhodli založiť svoju existenciu na slobodnom podnikaní, vlastných nápadoch, vlastných snoch a myšlienkach sa s istým druhom rizika, ktoré podnikanie so sebou nesie. To je podľa mňa najhoršia časť deformácie vedomia spoločnosti, ktorý tento systém produkuje. Pretože to je nenapraviteľná škoda, na generácii, ktorá má byť aktívna a má zabezpečiť prežitie národa ako celku. Pripomeniem zároveň niektoré základné odstrašujúce čísla, ktoré v spoločnosti figurujú :

Počet ľudí poberajúcich starobný, invalidný, predčasný a iný dôchodok je viac ako 1,3 mil., počet nezamestnaných sa blíži k 400 tis. a počet úradníkov a ľudí čerpajúcich z rozpočtu svoje platy je 380 tis. čo je spolu viac ako 2 mil. ľudí, ktorí mesačne poberajú plat, alebo dávky bez toho, aby čo len jedným krokom prispeli k tvorbe týchto zdrojov.

V médiách som objavil dokonca články kde niektorí podnikatelia, ktorí prešli podnikat' do odvetvia poľnohospodárstva z iných odborov vyzývajú vládu, aby sa postarala o výkup prebytkov, o úhradu nákladov, ktoré im presahujú cenu, o zavedenie ciel pre dovoz cudzích výrobkov a žiadajú ďalšie nástroje, ktoré s trhovým hospodárstvom nemajú nič spoločné, a nemôžu byť teda ani použité.

Trvalá deformácia vedomia, teda už má svoje plody a dokonca aj list biskupov katolíckej cirkvi, ktorý sa čítal prvú adventnú nedeľu je orientovaný na výzvy voči štátu, ktorý sa slabo stará o chudobných a nezamestnaných. Mnohí hovoria o zlyhaní trhu, pritom si neuvedomujú, že trh zlyhal preto, že ho surovo denne deformujeme, zásahmi štátu, rôznymi reguláciami a nariadeniami a neprimeranou alokáciou zdrojov, ktorú nevyvoláva trh, ale populistické zásahy štátu, (zatiaľ čo nevyužívame jestvujúce mliekárne, bitúnky, mlyny a iné spracovateľské podniky), navrhujeme najmenej v troch vypracovaných programových návrhoch na oživenie poľnohospodárstva a spracovateľského priemyslu ďalšiu výstavbu bitúnkov, mliekarní mlynov a pod. Všetky tieto návrhy sú pochopiteľne postavené na vode, pretože o tom rozhodne podnikateľská obec a spracovateľské podniky sami v súlade s požiadavkami trhu a so schopnosťou byť konkurencieschopní na otvorenom trhu EÚ.

Komisia EÚ a ďalšie orgány EÚ, ktoré sa podieľajú na pridelovaní finančných zdrojov z EÚ, vypracovali dômyselný byrokratický systém, súvisiaci so žiadosťami a projektmi na

predeľovanie týchto zdrojov, ale dopad takto minutých zdrojov prakticky nikto nesleduje. A tak sa vbuďovali mliekárne , syrárne a bitúnky , vedľa jestvujúcich kapacít a teraz nie sú využívaní ani jedni , ani druhé a v priloženom súbore tabuliek vidieť, že radikálny prepád produkcie najmä v živočišnej výrobe a rastlinnej výrobe bez oživenia ktorých nie je možné kapacity využiť . Slovensko už neznesenie porovnanie, nie priemerom EÚ , ale ani so susedným Českom, Maďarskom , Poľskom, prípadne Rakúskom. Ved' zaťaženie dobytkom na hektár , hospodársky výsledok na hektár, pokles tvorby priadnej hodnoty sú tak jasným dôkazom zlého systémového nastavenia spomínaných zdrojov, že diskusia o tom , že treba zmeniť niečo v tomto systéme a zvrátiť trend ďalšieho prepádu je nevyhnutnosť a hlavná úloha rezortu do budúca.

V riadiacich orgánoch EÚ si začínajú uvedomovať, že nestačí len kontrolovať žiadosti a formálnych obsahu projektov a žiadostí , ale j potrebné zhodnotiť aj výsledok implantácie týchto zdrojov , či je ten výsledok v zhode s nastavenými pôvodnými cieľmi. A to je úloha pre tieto orgány a pre nové vedenie Európskej komisie pre nasledujúci rok 2015 až 2020 .

Stručná charakteristika jednotlivých druhova dotácií :

- Priame dotácie
- Projektové dotácie
- Dotácie pre enviromentálne hospodárenie

- Udržovanie biodiverzity
- Znevýhodnené oblasti / LFA- Less favorit area /
- Dotácie na vzdelanie a udržiavanie pracovných miest
- Iné dotácie na rybolov , lesy, a chránené oblasti

Pokúsil som sa hľadať odpovede na otázky, ktoré vyplývajú z údajov tab. 1 – 3, prečo aj v súčasnom období dotácie, subvencie a zasahovanie štátu tvoria najmä v štátoch V4 a v postkomunistických štátoch vôbec, ale aj vo Francúzsku, tvoria také vysoké percento na celkovej poľnohospodárskej produkcii a tržbách poľnohospodárskeho odvetvia ako celku.

Podľa mňa je niekoľko faktorov, ktoré pri udržiavaní tohto stavu aj po 300 rokoch od vydania „Bohatstva národov“ spôsobujú životaschopnosť a prežitie dotovania odvetvia ako falošného predpokladu jeho prežitia. Sú to najmä tieto faktory ?

- a./ Je to biologický charakter odvetvia so zákonmi , ktoré súvisia s pestovaním plodín a udržiavaním biodiverzity ?
- b./ Súvisí to azda aj s nízkou elasticitou základných potravín ? (mlieko , pekárenské výroby, zemiaky , syry, mäso) .
- c./ Fakt, že ponuka poľnohospodárskej pôdy je v podstate limitovaná rozlohou. Každoročne rozloha ubúda a zvyšujúci sa dopyt bude teda zvyšovať jej

cenu.

d./ Vplýva na tento fakt aj proklamácia , podľa mňa už historickej tézy o „ sebestačnosti „ v potravinách . Ved' pri globalizácii otvoreného trhu a podpise zmlúv o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou, medzi EÚ a USA a ďalšími dohodami EÚ s krajinami BRIC-u je téza o sebestačnosti prinajmenšom ilúziou.

e./ Nízka konkurencie schopnosť a vyššie náklady v Európe oproti nákladom zámorských producentov.

Ozrejméním toho faktu bol stav, ktorý vznikol po ukončení II. svetovej vojny, keď vyčerpaná Európa potrebovala naštartovať vysokú produkciu potravín, spamätať sa z vojnových útrap a nakŕmiť svojich obyvateľov. Dynamika rozvoja odvetvia však nabrala taký kurz, že rozdiel v nákladoch na produkciu rastlinnej a živočíšnej výroby a v konečnom dôsledku aj rozdiel v cenách na svetových trhoch, donútil členské krajiny EÚ brániť svoj trh intervenčnými zásahmi, medzi ktoré jednoznačne patrili podporné dotácie, proexportné dotácie, dotácie na skladovanie, vytvorenie tzv. prahových cien a podobne. Celú schému tohto faktora najlepšie pochopíme z grafu č. 1.

Už v úvode som spomenul základný fakt, že svetové ceny poľnohospodárskych komodít , sú vždy nižšie ako ceny EÚ. Vyplýva to z niekoľkých faktorov, ale základným objektívnym činiteľom sú prírodné podmienky, kvalita pôdy ako základného prostriedku produkcie a tiež priaznivé historické korene pre vývoj tej ktorej komodity v tom ktorom zemepisnom pásme. Na grafe č. 1 som označil pri trhu s obilninami: svetové ceny ako P_1 , fixné ceny udržiavané subvenciami – tzv. prahové ceny ako P_2 , P_3 som označil ako ceny ,ktoré sú udržiavané v EÚ za účelom schopnosti uplatniť sa na svetovom trhu vôbec a P_4 sú ceny stropné , alebo „ prix plafond“ – t.j. ceny ktoré zaručujú aj rentabilitu produkcie týchto plodín v krajinách EÚ. (pokiaľ sa prebytky realizujú mimo krajín EÚ.)

Obdobne ako je organizovaný trh s obilninami, sa realizujú aj prebytky napr. masla , mliečnych výrobkov , mäsa a pod. Pretože sa jedná o mimoriadne radikálne zásahy do voľného obchodu a objem finančných prostriedkov, ktoré EÚ ročne vynakladá na dotačné a podporné prostriedky je viac ako 40 % celého rozpočtu EÚ (viac ako 40 mld. ročne)

- naráža tento spôsob udržiavania odvetvia na stále väčšie problémy z hľadiska zásad voľného obchodu a „ neviditeľnej ruky trhu „ . Neprekonateľné ťažkosti napr. pri príprave dohody EÚ s USA sa týkajú najmä produktov ŽV , potom rastlín GMO a udržiavania biotopov v tradičných krajinách, ale časť potvrdzuje základný fakt, že pre funkciu voľného obchodu budú dotácie , podpory , zasahovanie štátov znamenať hrubé deformácie trhu a preto sa postupne z tohto procesu musia vylúčiť.

Kľúčovým vzťahom a tiež podľa mňa podstatným obsahom „ neviditeľnej ruky trhu “ je vytvorenie rovnovážneho bodu medzi ponukou (supply) a dopytom (demand) . Na priesečníku týchto dvoch kriviek vzniká rovnovážna cena na trhu , kde sa požadované množstvo príslušnej komodity predáva za cenu , ktorá zodpovedá ponuke na tom istom trhu, ale ďalšími podmienkami pôsobenia tohto vzťahu je :

- a./ otvorený trh
- b./ nezasahovanie štátu a regulácie trhu
- c./ rovnaká dostupnosť informácií pre všetkých účastníkov trhu

Ak sa v priebehu času vytvorí na strane ponuky niekoľko faktorov (napr. sezónnosť produkcie, dostatok, alebo nedostatok skladovacích priestorov, priebeh počasia a pod.) – znamená to pohyb po krivke ponuky a pokiaľ tento pohyb znamená navýšenie ceny do bodu P2 vzniká prebytok komodít a pokiaľ tento pohyb znamená zníženie ceny do bodu P1, vytvára sa na strane ponuky nedostatok príslušnej komodity .

Pritom temer to isté môže nastať aj na krivke dopytu. Tu však platí predovšetkým fakt, že dopyt po potravinách je neelastický dopyt. (napr. spotreba mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku sa dlhodobo pohybuje medzi 155 a 160 kg na osobu a rok) . Preto rozhodujúce pohyby na strane ponuky sú hlavnou príčinou nestability a rozkolísaných cien za komodity. Umelé zásahy štátu do cenotvorby, prípadne dotácie k cene , alebo tzv . intervenčný nákup spôsobujú výrazné **deformácie trhu** a vždy sa podieľajú buď na prebytku , alebo nedostatku komodít na trhu.

Zatiaľ čo na grafe č.2 som demonštroval pohyb po krivke ponuky a dopytu, graf č. 3 zobrazuje pohyb celej krivky ponuky . Môže nastať :

a./
Pri vstupe nových krajín a produkčných plôch na trh (v poslednej dobre napr. Nový Zéland, Austrália, Brazília, krajiny Južnej Ameriky a pod.)

b./

Pri radikálnych klimatických zmenách (niekoľkoročné sucho , alebo prebytok zrážok vo vegetačnom období)

c./

Premena biomasy na obnoviteľné zdroje energie – táto zmena bude znamenať posun celej krivky , nielen pri ponuke , ale aj dopyte , pretože prebytky v biomase sa môžu eliminovať premenou produktov rastlinnej výroby na energiu.

Posun celej krivky ponuky a dopytu znamená spravidla úplne novú situáciu na trhu a rovnovážny bod o ktorom som hovoril pri grafe č. 2 sa posúva buď doľava, alebo doprava , podľa toho či sa krivka ponuky posúva smerom na severovýchod, alebo juhozápad. Tieto posuny sú tiež veľmi ovplyvňované postupujúcou **globalizáciou trhu** a najmä reálnym výsledkom globalizácie, t.j. dohodami o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou, medzi EÚ a USA atď. Treba tiež poznamenať, že zdokonaľovaním technológií pri dopravných prostriedkoch , či už po zemi, či vo vzduchu , alebo o po mori sa náklady na presun (transport produktov) na jednotku produkcie neustále znižujú . Tieto faktory sú hlavnými činiteľmi

v diani na svetových trhoch a zároveň či chceme, alebo nie postupne naplňajú všetky veľké myšlienky Adama Smitha o ideálnom svetadiely , kde deľba práce , zručnosť a voľný trh a jeho neviditeľná ruka budú viesť ku všeobecnému blahobytu .

V súlade s týmito objektívnymi faktami aj krajiny, ktoré vstupovali do EÚ neskôr (Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko), prijali podmienky, ktoré v starých členských krajinách platili od spustenia spoločnej poľnohospodárskej politiky. Pre Slovensko bolo obzvlášť nepriaznivé kritérium tzv. „decouplingu“ – odtrhnutia produkcie od výšky dotácií. Decoupling ako filozofia dotovania bol vynútený v druhej fáze spoločnej poľnohospodárskej politiky, keď:

- a) Začali sa hromadiť produkty prvovýroby a ponuka prevyšovala dopyt (mlieko, mäso, maslo, obilniny, cukor a pod.) a EÚ pristúpila ku kvotácii množstiev rozhodujúcich komodít a zároveň prijala zásadu, že priama podpora produkcie sa do budúcnosti vylúči a dotácie a podpory budú slúžiť na „zvýšenie konkurencieschopnosti farmárov EÚ na svetovom trhu“. Takto poskytnuté dotácie mali na Slovensko taký dopad, že postupne radikálne klesli stavy hospodárskych zvierat, využitie poľnohospodárskej pôdy, intenzita produkcie RV a ŽV, zánik podnikov spracovateľského priemyslu, bitúnkov, veľkých fariem a podobne. Začali sa prehľbovať aj rozdiely nie len medzi Slovenskom a pôvodnými štátmi EÚ ale aj medzi Slovenskom a Maďarskom, Českom a Poľskom, s ktorými sme mali predtým podobné hospodárske výsledky, stupeň mechanizácie a produktivity práce a aj dobrú vzájomnú obchodnú bilanciu. Z tabuliek číslo 4 – 6 vidieť radikálny prepád produkcie na Slovensku vo finančných ukazovateľoch a v intenzite chovu hospodárskych zvierat.

Z tab. č. 6 je zrejmé, že intenzita chovu hospodárskych zvierat, napr. hovädzieho dobytku je v SR 25.7, ČR 37.3 EÚ15 60.5 – čo znamená, že odvetvie, v ktorom sa tvorí pridaná hodnota, t.j. odvetvie ŽV sa na Slovensku úplne prepadlo. Aj v dojniciach, ktoré produkujú surové kravské mlieko, SR s priemerom 9.2 ks/100 ha poľnohospodárskej pôdy je oproti EÚ15 14.3, ale aj oproti ČR 11.1 a Poľsku 16.8 má veľmi nízke zaťaženie. Rovnako je aj prepád v chove ošípaných, kde SR vykazuje 45.8 ks/100 ha, oproti ČR 63.0, EÚ15 62.7, Maďarsku 63.0 a Poľsku 102.3 je prepádom radikálnym.

Napríklad nízky stav dojníc s trhovou produkciou mlieka spôsobuje strach a paniku medzi našimi producentmi, pretože SR od zavedenia kvót ani raz nesplnilo dohodnutú kvótu 1 mld 113 mil litrov mlieka. Situácia sa vyhrocuje najmä v súčasnosti, pretože k 30.4.2015 končí povinnosť dodržiavať kvótu v produkcii mlieka a krajiny, ktoré majú vyššie zaťaženie dojníc na 100 ha a ktoré produkujú väčšie množstvo mlieka napriek pokutám za prekročenie produkcie mlieka, po zrušení kvót prídu s ponukou aj na náš trh a je oprávnená obava, že stlačia cenu za 1l konzumného mlieka, pretože dopyt po mlieku je neelastický (SR spotrebuje v priemere 155 – 160 kg mlieka a mliečnych výrobkov na osobu a rok). Prepád produkcie ošípaných vyvoláva veľký tlak na realizáciu tržieb v RV, pretože pri vyššej produkcii (priaznivé počasie a dobrá úroda) sa ponuka zvýši a cena klesne. Ale pretože nemáme hospodárske zvieratá, nevieme

produkty RV premeniť na mäso a mlieko, vytvoriť pridanú hodnotu, zamestnať ľudí, využiť výrobné kapacity a podobne. Súbeh všetkých týchto faktorov vyvoláva v konečnom dôsledku aj to, čo charakterizuje tab. č. 4 a tab. č. 5 – nízku produkciu v EUR/ha poľnohospodárskej pôdy a kritický nízky výsledok (podnikateľský príjem) EUR / ha poľnohospodárskej pôdy.

Zatiaľ čo EÚ27 má priemer poľnohospodárskej produkcie 1963 EUR/ha, EÚ15 2379 EUR/ha, ČR 1114 EUR/ha, Maďarsko 1178 EUR/ha, Slovensko má iba 1020 EUR/ha.

Ešte radikálnejší rozdiel je vo výsledku hospodárenia (tab. č. 5) až roky 2004 – 2011, kde EÚ 27 vykazuje výsledok 440 EUR/ha, EÚ15 514 EUR/ha, ČR 90 EUR/ha, Maďarsko 249 EUR/ha, Poľsko 417 EUR/ha, pričom Slovensko 29 EUR / ha !!! To sú už násobky oproti krajinám, s ktorými sme sa v minulosti bežne porovnávali a s ktorými sme mohli súťažiť.

Na dokreslenie prepadu RV a ŽV prikladám tabuľky č. 7 -9, ktorých je zrejme, že dotácie vložené do RV a ŽV v priebehu rokov 2005 – 2013 nepriniesli želaný výsledok a či zvýšili konkurencieschopnosť slovenských podnikov prvovýroby, spracovateľských podnikov a služieb je veľmi otáznе. Ja som presvedčený, že sa dotácie minuli cieľu.

Aj tab. č. 10 svedčí o tom, že aj rozhodujúci výrobný prostriedok – poľnohospodárska pôda, je využívaná nedostatočne, jej plochy sa nerozširujú a kontrolami PPA na mieste sa zisťujú hrubé nedostatky v dodržiavaní podmienok správneho hospodárenia a ochrany biotopov a poľnohospodárskeho pôdneho fondu vôbec. Tieto skutočnosti by si vyžadovali samostatnú prácu o tom, ako dochádza k vyplavovaniu vápnika, zhoršovaniu Ph faktorov pôdy, protieróznej ochrany a podobne. Súvisí to aj s nevyjasnenými vlastníckymi vzťahmi k pôde, pretože najmä stredné a veľké poľnohospodárske podniky hospodária na prenajatej pôde, a teda nespĺňajú základný atribút trhovej ekonomiky – vlastníctvo výrobných prostriedkov. S tým súvisí aj rozdrobenosť pozemkov a neukončené pozemkové úpravy (zákon č. 330 o pozemkových úpravách) a v mnohých prípadoch manažéri veľkých podnikov ani nemajú záujem o urýchlenie pozemkových úprav, pretože sa obávajú, že upravené scelené pozemky sa stanú predmetom kúpy a predaja, respektíve zvýšeného dopytu po pôde, a teda ja vyššieho nájmu za 1 ha. To sú ďalšie faktory, ktoré priamo ovplyvňujú celú transformáciu prechodu odvetvia na skutočne trhové konkurenčné prostredie.

Napr. podiel na pridanej hodnote v roku 2009 predstavoval 5.85 %, ale v roku 2012 už len 3.63 %. Postupne sa zvyšoval aj podiel dovozu najmä bravčového mäsa, neskôr hydinového mäsa a následne aj hovädzieho mäsa. Všetky tieto faktory mali aj dopad na saldo zahraničného obchodu, ktoré sa vyvíjalo s takmer vyrovnaného stavu v rokoch 1989/1990 na prepad do záporných čísel, ktoré v niektorých rokoch prekročili 1 mld EUR.

Všetky tieto ukazovatele svedčia o klesajúcej tendencii sebestačnosti v zásobovaní základnými potravinami a zároveň potvrdzujú fakt, že „decoupling“ a systém pridelovania dotácií na Slovensku nepriniesol rozvoj tohto odvetvia. A tak som sa zamýšľal znovu nad niektorými myšlienkami a závermi prijatými liberálnymi ekonómami, ale najmä jednoduchými

a zrozumiteľnými závermi Adama Smitha a vôbec myšlienkami, ktoré sa vynorili už pri vzniku politickej ekonómie ako vedeckého odboru pred viac ako 300 rokmi.

Prežitie človeka bytostne súviselo s obstarávaním potravy, jej skladovaním a spracovaním a dalo aj vznik obchodu a výmeny tovaru. Z toho vznikol aj podnet na úvahu, že poľnohospodárstvo je jediné odvetvie, ktoré má prirodzené podmienky na tvorbu zisku.

Výnosy obilnín z hektára mínus náklady na osiatie pôdy a vynaložené mzdy predstavovali zjednodušenú teóriu o tvorbe pridanej hodnoty, renty a zisku. Treba tiež zdôrazniť, že to čo bolo najpozoruhodnejšie v Smithovej teórii bola „zásada prirodzenej slobody“, ktorú vyslovil už v roku 1749 a bolo to empirické tvrdenie, že „slobodné vzájomné pôsobenie jednotlivcov nevytvára chaos, ale usporiadaný systém, ktorý je logicky determinovaný“ (Schumpeter).

Smith nesúhlasil s kľúčovou zásadou systému fyziokratov, že poľnohospodári jediní tvoria čistý produkt, ale citujem: „Farmári a poľnohospodárski robotníci každoročne vytvárajú nielen kapitál, ktorý ich živí a zamestnáva, ale aj čistý produkt pre vlastníkov pôdy. Tak ako manželstvo s tromi deťmi je produktívnejšie ako manželstvom dvoma deťmi, aj práca farmárov a poľnohospodárov je produktívnejšia ako práca obchodníkov, remeselníkov a výrobcov“. Pravdepodobne s tým treba spájať Smithov názor – ktorý budem skúmať ďalej – o vzťahu záujmu pozemkových vlastníkov k všeobecnému spoločenskému záujmu.

Prežitie a zvýšená kvalita života človeka súvisela s vlastníctvom majetku a slobodnou vôľou, ako s týmto majetkom naložiť, teda ako ho zveľaďovať, a postupne deľbou práce, zrušnosťou, zvyšovaním produktivity a zdokonaľovaním technológií budovať blahobyť.

Jeden z najkrajších príkladov na výhody voľného slobodného obchodu a pohybu tovarov medzi regiónmi, štátmi, svetadielmi obsahuje aj „Pojednání o podstate a původu bohatství národů kap. IV.“ kde sa hovorí: „Kdyby se všechny národy řídili osvíceným učením o volném dovozu a vývozu, podobaly by se v tomto směre všechny státy, ve které se rozpadá jeden velký světadíl, provinciím nějaké velké říše. Rozum i zkušenost říkají, že volný obchod mezi jednotlivými kraji téže říše je nejen nejlepším prostředkem, jak zmirňovat drahotu, ale i nejúčinnějším prostředkem, jak zabránit vypuknutí hladu, a stejně by působil i volný vývoz mezi různými státy, které jsou částmi jednoho velkého světadílu. Čím větší je tento světadíl a čím snadnější je spojení po vodě i po souši mezi jeho jednotlivými částmi, tím spíše by zůstaly jeho části uchráněny obou oněch strastí, neboť by tu byla větší pravděpodobnost, že nedostatku v jedné z těch zemí odpomohou přebytkem některé jiné. Ale toto osvícené učení přijalo celé jen velmi málo zemí. Obchod s obilím je téměř více či méně omezován a v mnoha zemích jsou ona omezující nařízení tak nesmyslná, že z drahoty, pohromy, které se nelze vyvarovat, vyrůstá hrůza hladomoru.“

Keď som sa zamyslel nad poznámkou jedného z kritikov diela „Bohatstvo národov“, že je to po Biblii najviac citovaná kniha vôbec, tak by som rád dodal, že niektoré podobenstvá z Nového zákona obsahovali mnoho myšlienok, ktoré Smith vo svojom diele obohatil priamo príkladmi a nezvratnou štatistikou buď z Britských ostrovov, alebo zo svojich ciest v iných

krajinách najmä z Francúzska. Veď napríklad Podobenstvo o rozsievачovi zo Zbierky podobenstiev od evanjelistu Matúša hovorí :

„ Hľa vyšiel rozsievач rozsievať . Pri rozsievaní niektoré (zrnká) padli na kraj cesty ;, i prileteli vtáci a pozobali ich. Iné padli na skalnatú pôdu, kde nebolo mnoho zeme. Hneď aj vzišli, pretože nemali hlbokú zem. Ale keď vyšlo slnko, zahoreli, a pretože nemali koreňa, uschli. Iné zasa padli do tŕnia a tŕnie vyrástlo i udusilo ich. Iné však padli do dobrej zeme a priniesli úrodu, jedno stonásobnú , oní šesťdesiatnásobnú , iné tridsaťnásobnú . Alebo podobenstvo o horčičnom zrnku , ktoré človek vzal a zasial vo svojej záhrade. Vyrástlo a stalo sa veľkým stromom , takže do konca vtáci nebeskí hniezdili na jeho ratolestiach.“ Či to nebola predzvesť nesmiernej energie , ktorú tvorí fotosyntéza a jej výsledky sú dnes jadrom obnoviteľných zdrojov energie a optimizmu pre získavanie a obnovovanie rastúcej spotreby energie aj do budúcnosti . A či podobenstvo o rôznych podmienkach rastu zrníek neboli náznakom diferenciálnej renty spôsobenej marginálnymi podmienkami pre produkciu rastlinnej výroby do budúcnosti . A tak teda konštatovanie o citácii „ **Bohatstvo národov** „,

v súvislosti s bibliou potvrdzuje fakt, že aj Adam Smith , autor tohto veľkého diela bol vychovaný v kresťanskom duchu a Zbierka prísloví Nového zákona mu určite neboli cudzie.

Je samozrejmé, že pred 300 rokmi, v čase keď dielo vznikalo, chýbali ešte skúsenosti s faktormi ako:

- globalizácia trhu
- postupné znižovanie transportných nákladov na jednotku produkcie (vznik veľkých kontajnerových prepravných lodí, nové námorné cesty, obrie dopravné lietadlá)
- zvýšená ponuka – posun krivky ponuky z titulu rozšírenia produkčných plôch (klčovanie pralesov, vstup nových hráčov na trh)
- medzinárodné dohody o obchode (EÚ – Kanada, pripravovaná dohoda EÚ – USA)
- postupné rušenie colných poplatkov a zábran pri výmene tovarov
- zapojenie biochémie a genetiky do produkcie nových geneticky modifikovaných rastlín a živočíchov (génové inžinierstvo)
- postupné vyčerpanie fosílnych palív a ich náhrada trvaloobnoviteľnými zdrojmi energie z biomasy a s tým súvisiaci rozvoj technológií na pestovanie rastlín, ktoré majú vysokú energetickú produkciu v zariadeniach na výrobu bioplynu, tepla a energie vôbec

Záver: faktom zostáva, že fotosyntéza a tvorba biomasy je zárukou, že všetky prebytky poľnohospodárskej produkcie RV a ŽV je možné premeniť na obnoviteľné zdroje energie a preto pre človeka zostáva Slnko ako zdroj energie a fotosyntéza ako továreň na tvorbu biomasy trvalou perspektívou a zdrojom optimizmu pre trvalú udržateľnosť tohto odvetvia aj bez subvencií, dotácií a krátkodobých, lokálnych, vo väčšine prípadov škodlivých regulačných zásahov štátu.

Zoznam príloh:

Tab.č.1: Podpora na ha poľnohospodárskej pôdy (€/ha)

Tab. č.2: Poľnohospodárska produkcia a podpora v krajinách EÚ-28 v roku 2012

Tab.č.3: Podiel dotácií v % celkom na celkových výnosoch za roky 2011 - 2013

Tab. č. 4: Poľnohospodárska produkcia v € na ha p.p.

Tab. č. 5: Výsledok hospodárenia /podnikateľský príjem/poľnohospod.EÚ za roky 2004-2011 v €.ha-1 v p.p.

Tab. č. 6: Intenzita chovu hospodárskych zvierat členských štátov EÚ k 1.1.2011

Tab. č. 7: Stav hospodárskych zvierat k 31.12. v kusoch

Tab. č. 8: Úroda poľnohospodárskych plodín

Tab. č. 9: Intenzita chovu hospodárskych zvierat podľa územia, typ ukazovateľa a rok

Tab. č. 10: Využitie pôdy

Tab. č. 11: Ekonomický poľnohospodársky účet v mil . EUR bežných cien

Tab. č. 12: Podiel poľnohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Tab. č. 13: Podiel poľnohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Graf č. 1: Trh s obilninami

Graf č. 2: Ponuka a dopyt – (rovnovážny stav / rovnovážna cena)

Graf č. 3: Posun krivky ponuky

Tab.č.1: Podpora na ha poľnohospodárskej pôdy (€/ha)

P.č.	Názov	Podpora €/ha p.p.
	EU 15	347
	EU 27	302
1	Malta	2705
2	Slovinsko	1475
3	Fínsko	929
4	Grécko	817
5	Belgicko	587
6	Rakúsko	522
7	Luxembursko	497
8	Holandsko	460
9	Nemecko	422
10	Írsko	412
11	Estonsko	403
12	Dánsko	386
13	Švédsko	336
14	Taliansko	335

15	Cyprus	323
16	Česko	315
17	Španielsko	289
18	Francúzsko	285
19	Poľsko	273
20	Portugalsko	263
21	Slovensko	257
22	Maďarsko	235
23	Veľká Británia	233
24	Lotyšsko	145
25	Litva	129
26	Bulharsko	104
27	Rumunsko	53

Tab. č.2: Poľnohospodárska produkcia a podpora v krajinách EÚ-28 v roku 2012

Krajina	PRODUKCIA			PODPORA			% dotácie na celkovej produkcii
	mil.€	EU-28	€/ha	mil.€	EU-28	€/ha	
EU-28	391498	100	2641,1	55936	100	323,5	14,28
EU-15	327721	83,7	2659,7	46007	82,2	374,4	14,03
Belgicko	8418	2,2	6198,9	792	1,4	583,2	9,4
Bulharsko	4040	1	902,7	625	1,1	139,6	15,47
Česko	4851	1,2	1392,3	1184	2,1	339,8	24,4
Dánsko	11728	3	4430,5	1019	1,8	385	8,68
Nemecko	53661	13,7	3212,5	7354	13,1	440,3	13,7
Estonsko	846	0,2	899	192	0,3	204	22,69
Irsko	7077	1,8	1418	1780	3,2	356,6	25,15
Grecko	9769	2,5	2808,9	3102	5,5	891,9	31,75
Španielsko	40517	10,3	1705,8	6526	11,7	247,7	16,1
Francúzsko	74316	19	2669,7	9342	16,7	335,6	12,57
Chorvátsko	2434	0,6	1849,5	347	0,6	263,7	14,25
Taliansko	46890	11,98	3647,3	5483	9,8	426,5	11,59

Cyprus	688	0,18	5829,2	45	0,1	381,4	6,54
Lotyšsko	859	0,2	478	276	0,5	153,7	32,13
Litva	2631	0,7	959,1	373	0,7	136	14,17
Luxembursko	384	0,1	2931,5	65	0,1	496,2	16,92
Maďarsko	7486	1,9	1597,5	1586	2,8	338,5	21,18
Malta	118	0,03	10766,4	19	0	1727,3	16,1
Holandsko	25756	6,6	13758,8	1005	1,8	536,9	3,9
Rakúsko	6835	1,7	2734,8	1620	2,9	562,9	23,7
Poľsko	22603	5,8	1564,5	2866	5,1	198,4	12,67
Portugalsko	6141	1,6	1674,2	1033	1,8	281,6	16,82
Rumunsko	13802	3,5	1037,3	1679	3	126,2	12,16
Slovinsko	1149	0,3	2379,1	247	0,4	511,4	21,49
Slovensko	2271	0,6	1197,9	490	0,9	258,4	21,57
Fínsko	4200	1,1	1833,5	2145	3,8	936,3	51,07
Švédsko	5843	1,5	1905,6	1061	1,9	346,1	18,15
Veľká Británia	26185	6,7	1669,3	3680	6,6	234,6	14,05

Tab.č.3: Podiel dotácií v % celkom na celkových výnosoch za roky 2011 - 2013

	rok 2011	rok 2012
Trnava	9,31	9,07
Komárno	9,75	8,22
Dunajská Streda	9,99	8,74
Veľký Krtíš	10,09	17,6
Rožňava	11,06	10,42
Nitra	11,16	11,97
Nové Zámky	12,44	10,38
Bratislava	12,58	12,22
Považská Bystrica	13,58	14,73
Senica	14,4	14,02
Levice	15,6	13,59
Bardejov	16,95	16,99
Galanta	17,07	15,3
Martin	17,98	20,93
Trebišov	18,43	15,19
Trenčín	18,8	17,12

Partizánske	19,32	
Michalovce	21,68	15,77
Košice	21,94	16,39
Zvolen	25,33	26,59
Rimavská Sobota	25,74	19,43
Banská Bystrica	26,89	31,15
Lučenec	28,29	23,69
Poprad	29,09	27
Liptovský Mikuláš	32,35	27,63
Humenné	33,46	32,48
Stará Ľubovňa	34,77	32,69
Prešov	35,53	28,23
Vranov nad Topľou	36,01	26,35
Čadca	40,27	53,64
Svidník	40,96	35,41
Dolný Kubín	42,22	35,07
Spišská Nová Ves	43,96	41,45
Žilina	45,51	33,9

Tab. č. 4: Poľnohospodárska produkcia v € na ha p.p.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Priemer
EÚ 27	1899	1785	1798	1971	2119	1888	1957	2288	1963
EÚ 15	2310	2147	2539	2383	2466	2247	2294	2646	2379
EÚ 12	901	894	954	1076	1267	1006	1094	1376	1071
CZ	1000	958	1012	1017	1352	1043	1144	1387	1114
SR N	2598	2280	2378	2373	2957	2589	2728	3130	2674
IT	3621	2958	2950	3110	3567	3284	3316	3695	3313
HU	1119	1043	1035	1152	1355	1010	1059	1656	1178
A	1764	161	169	1891	2030	184	198	2491	1915

		6	4			9	8		
PL	873	946	1013	1245	1398	1118	1265	1574	1179
SK	964	872	913	1044	1217	963	978	1211	1020

Tab. č. 5: Výsledok hospodárenia /podnikateľský príjem/poľnohospod.EÚ za roky 2004-2011 v €·ha-1 v p.p.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Priemer
Štáty a zos.									
EÚ 27	470	403	428	480	449	356	428	507	440
EÚ 15	556	474	592	577	499	404	478	532	514
EÚ 12	260	229	253	271	326	240	302	441	290
Bulharsko	252	244	246	211	368	220	228	302	259
Česko	74	66	68	85	115	30	85	200	90
Nemecko	371	289	329	485	504	242	317	369	363
Španielsko	793	669	654	789	658	674	773	687	712
Francúzsko	422	380	447	514	381	253	413	551	420
Taliansko	923	564	537	513	569	509	379	504	562
Maďarsko	192	189	197	205	319	152	227	512	249
Rakúsko	542	511	576	654	645	466	557	699	581
Poľsko	270	287	344	451	429	401	496	656	417
Rumunsko	369	249	269	190	328	211	273	420	289
Slovinsko	650	635	643	731	663	646	653	781	675
Slovensko	35	11	37	54	82	-12	-8	36	29
V.Británia	276	266	278	315	443	351	349	493	346

Tab. č. 6: Intenzita chovu hospodárskych zvierat členských štátov EÚ k 1.1.2011

Štáty a zos.	Hovädzí dobytok	Dojnice	Ovce	Ošípané
EÚ 27	49,3	13,3		86,1
EÚ 25	51,2	13,3		88,6
EÚ 15	60,5	14,3		98,0
EÚ 12	25,3	11,7	23,4	62,7
Česko	37,3	11,1	4,8	63,0
Maďarsko	12,4	4,7	22,2	63,0

Poľsko	34,7	16,8	1,7	102,3
Slovensko	25,7	9,2	18,5	45,8

Prameň: Eurostat database, máj 2013

Tab. č. 7: Stavby hospodárskych zvierat k 31.12. v kusoch

	2000	2005	2010	2011	2012
Hovädzí dobytok spolu	646148	527889	467125	463358	471091
Kravy spolu	271184	229607	204386	201307	202589
dojné kravy	242496	198580	159260	154105	150272
ošípané spolu	1488441	1108265	687260	580393	631464
prasnice	131040	79529	41261	37371	39679
ovce spolu	347983	320487	394175	393927	409569
bahnice	211643	233188	263764	264977	272205
hydina spolu	13580042	14084079	12991916	11375603	11849818
sliepky	5846046	5591218	6266205	6183382	6265511
kurčatá	7139341	7875561	6253117	4746151	5099796
husi	40271	34701	32273	27518	30896
kačice	246365	249736	179153	170550	166306
morky	210549	180416	116008	123076	131453

Zdroj: SLOVSTAT

Tab. č. 8: Úroda poľnohospodárskych plodín

	2000	2005	2011	2012	2013
Pšenica spolu					
Zberová plocha (ha)	405249	372962	362845	388147	367682
Úroda (t)	1254310	1607868	1631112	1275302	1684274
Úroda z ha (t)	3,1	4,31	4,5	3,29	4,58
raž					
zberová plocha (ha)	31499	24166	12981	15720	22389
úroda	64178	68588	41239	49404	86469
úroda z ha (t)	2,04	2,84	3,18	3,14	3,86
jačmeň spolu					
zberová plocha (ha)	199365	204245	135728	470482	446049
úroda z ha (t)	1,99	3,62	3,87	3,18	3,68
ovos					
úroda (t)	24972	38240	35954	33724	30627
úroda z ha (t)	1,2	2	2,37	2,14	2,2
kukurica na zrno					

zberov á plocha (ha)	144979	154086	202038	212336	221543
úroda (t)	440365	107404 0	144435 8	117035 4	112331 3
úroda z ha (t)	3,04	6,97	7,15	5,51	5,07
obiliny spolu					
zberov á plocha (ha)		794634	741539	792818	759838
úroda (t)	220134 7	358525 1	371412 1	303581 0	341196 1
úroda z ha (t)	2,71	4,51	5,01	3,83	4,49
zemiak y spolu					
zberov á plocha (ha)	27067	19101	10374	8934	8977
úroda (t)	418842	301169	217252	165666	164458
úroda z ha (t)	15,47	15,77	20,94	18,54	18,32
slnečni ca					
zberov á plocha (ha)	68903	91146	88694	90121	84129
úroda (t)	117344	195310	200990	197227	195741
úroda z ha (t)	1,7	2,14	2,27	2,19	2,33
repka jarná a ozimná vr.repica					

espolu					
zberová plocha (ha)	91706	106204	147367 6	106839	136566
úroda (t)	133844	235066	332155	212632	373960
úroda z ha (t)	1,46	2,21	2,31	1,99	2,74
cukrová repa technická					
zberová plocha (ha)	31654	33216	18096	19741	20333
úroda (t)	961465	173261 2	116070 1	894455	114460 5
úroda z ha (t)	30,37	52,16	64,14	45,31	56,29
Hrozno					
zberová plocha (ha)	17435	13130	9930	10492	10039
úroda (t)	61092	54103	49015	52509	53227
úroda z ha (t)	3,5	4,12	4,94	4,98	5,3

Tab. č. 9: Intenzita chovu hospodárskych zvierat podľa územia, typ ukazovateľa a rok

	Hovädzí dobytok (na 100 ha poľn)	Ovce (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	Ošípané (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)
--	----------------------------------	---	--

	ohos podá rskej								
	2005	2011	2012	2005	2011	2012	2005	2011	
SR	27,2	24	24,4	16,5	20,4	21,2	81,7	42,7	
bratislavský kraj	20,2	17,4	17,4	1	0,8	1,1	36,4	32,3	
trnavský kraj	31,6	28,8	28,4	0,7	0,8	1	108,1	73	
trenčiansky kraj	36,7	30,7	31,3	16,5	23,5	24,7	131,7	65,8	
nitriansky kraj	19,5	15,5	15,6	2,4	2,4	2,5	80	31,1	
žilinský kraj	42,5	38,8	39,1	43,7	50,2	52,8	66,7	27,6	
banskobystrický kraj	26,5	24,7	25,5	33,1	45,6	47	88,1	47,8	
prešovský kraj	28,9	28,9	30	24,1	29,3	30	62,8	33,3	
košický kraj	19	16,2	16,8	14,5	17,4	18,1	53,9	27,2	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Zdroj: REGSTAT

Tab. č. 10: Využitie pôdy

	2005	2010	2011	2012
celková výmera pôdy (ha)	4903380	4903644	4903613	4903557
výmera pôdy - pôdne plochy-ha	4810059	4808883	4808849	4808793
výmera pôdy -lesné pozemky-ha	2004927	2011250	2012336	2014059
výmera pôdy ostatné pôdne plochy-ha	863752	875673	866815	867284
výmera pôdy - využitá p.p. - ha	1941380	1921961	1929698	1927450
výmera pôdy - orná pôda-ha	1357201	1354436	1358423	1359979
výmera pôdy - trvalé porasty - ha	25634	23468	20420	19185
výmera pôdy ost.plochy vrátane domácich záhrad -ha	34435	31028	32625	33344
výmera pôdy trvalé lúky a pasienky ha	524110	513029	518230	514942
využitá orná pôda obilniny - ha	100	100	100	100
využitá orná pôda - obiloviny /%/	58,95	52,73	54,32	58,49
využitá orná pôda - strukoviny zrno obiloviny / %/	1,27	0,99	0,64	0,61
využitá orná pôda - koreňové plodiny /%/	4,01	2,24	2,13	2,16
využitá orná pôda - priemyselné plodiny /%/	16,1	20,81	19,37	16,67
využitá orná pôda -zelenina /%/	0,76	0,96	0,75	0,65
využitá orná pôda -objemové krmoviny na ornej pôdy /%/	17,77	19,73	20,79	19,61

využitá orná pôda - ostatné poľné plodiny /%/	0,08	0,02	0,15	0,13
využitá orná pôda - kvety a okrasné rastliny /%/	0,01	0,02	0,01	0,02
využitá orná pôda - osivá a sadivá /%/	0,22	0,13	0,02	0
využitá orná pôda - ľadom ležiaca pôda /%/	0,83	2,37	1,82	1,66

Zdroj: SLOVSTAT

Jedným z rozhodujúcich ukazovateľov rozvoja odvetvia ako celku je tvorba pridanej hodnoty a najmä čistej pridanej hodnoty v poľnohospodárskej produkcii. Od roku 2005 do roku 2012 postupne narastala spotreba fixného kapitálu, medzispotreba, no čistá pridaná hodnota v roku 2005 oproti roku 2012 klesla indexom 0,85. Celkový obraz o vývoji tohto rozhodujúceho ukazovateľa vidíme v tab. č. 11.

Tab. č. 11: Ekonomický poľnohospodársky účet v mil . EUR bežných cien

	2005	2007	2010	2011	2012
Rastlinná produkcia	964,38	1066,55	867,88	1202,66	1195,79
Živočíšna produkcia	980,81	997,21	805,17	876,9	959,27
Produkcia poľnohospodárskych výrobkov	1945,23	2063,73	1673,05	2079,58	2155,1
Produkcia poľnohospodárskych služieb	89,26	92,84	88,14	95,31	117,61
Poľnohospodárska produkcia	2034,49	2156,58	1761,19	2174,87	2272,67
Nepoľnohospodárske vedľajšie činnosti(neoddeliteľné)	134,8	103,3	125,44	120,49	124,39
Produkcia poľnohospodárskeho odvetvia	2169,26	2259,88	1886,63	2295,37	2397,1
Medzispotreba celkom	159,04	1670,28	1525,16	1760,96	1818,82
Hrubá pridaná hodnota v základných cenách	576,25	589,59	361,48	534,41	578,24
Spotreba fixného kapitálu	232,72	263,19	230,64	276,01	285,54
Čistá pridaná hodnota v základných cenách	343,52	326,4	130,84	258,4	292,7

Zdroj SLOVSTAT

Tento pokles tvorby pridanej hodnoty pri náraste spotreby fixného kapitálu potvrdzuje naše konštatovanie, že dotácie a subvencie vložené do tohto odvetvia neprinesli vždy očakávané ovocie.

Odvetvie poľnohospodárstva znamenalo pred vstupom do EÚ relatívne vysoký podiel na tvorbe HDP a podieľalo sa tiež na zamestnanosti najmä vidieckeho obyvateľstva SR. S klesajúcou výkonnosťou v RV a ŽV sa aj podiel odvetvia na celkovej tvorbe HDP postupne znižoval. Najlepšie to dokumentujú tab. 12 a 13.

Tab. č. 12: Podiel poľnohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

	Podiel v %	
	2009	2010
Podiel pôdohospodárstva na:		
hrubej pridanej hodnote (s.c.)1	5,85	4,7
hrubej pridanej hodnote (b.c.)1	3,94	3,84
hrubej produkcii (b.c.)1	3,15	2,77
medzispotrebe (b.c.)1	2,6	2,07
tvorbe hrubého fixného kapitálu (b.c.)1	3,46	3,18
zamestnanosti 1)	4,56	4,39
priemernej mzde 1)	78,6	76,98
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak, výrobkov na:		
hrubej pridanej hodnote (s.c.)1	3,58	4,3
hrubej pridanej hodnote (b.c.)1	1,78	2,14
hrubej produkcii (b.c.)1	2,52	2,51
medzispotrebe (b.c.)1	3,03	2,91
tvorbe hrubého fixného kapitálu (b.c.)1	2,39	2,28
zamestnanosti 1)	1,78	1,71
priemernej mzde 1)*	91,45	90,77
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:		
vývoze 2)	4,87	4,59
dovoze 2)	7,17	6,65

Prameň: prepočty VÚEPP s použitím podkladov :

1) vypočítané z vyžiadaných údajov zo ŠÚ SR a z ich internetovej stránky: členenie podľa štatistickej klasifikácie OKEČ, okrem zamestnanosti a miezd, ktoré sú podľa SK NACE

2)ŠU SR, rok 2010 = predbežné údaje z apríla 2011

*pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike

Pozn.: podiel na zamestnanosti aj mzdách pre obe odvetvia je podľa klasifikácie SK NACE

s.c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu)= stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2000

Tab. č. 13: Podiel poľnohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

	Podiel v %	
	2011	2012
Podiel pôdohospodárstva na:		
hrubej priadnej hodnote (b.c.)1	3,43	3,63
hrubej priadnej hodnote (s.c.)1	3,85	3,53
medzispotrebe (b.c.)1	2,39	2,49
tvorbe hrubého fixného kapitálu (b.c.)1	2,74	2,67
zamestnanosti 1)	3,31	3,12
priemernej mzde 1)	78,88	79,13
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak, výrobkov na:		
tvorbe hrubého fixného kapitálu (b.c.)1	1,46	1,39
zamestnanosti 1)	2,06	2,06
priemernej mzde 1)*	89,19	90,06
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:		
vývoze 2)	5,14	6,01
dovoze 2)	6,68	7,06

Prameň: prepočty VÚEPP s použitím podkladov :

1) vypočítané z vyžiadaných údajov zo ŠÚ SR a databázy Slovstat ŠU SR ,členenie podľa štatistickej klasifikácie ESNU95, SK NACE Rev.2

2)ŠU SR, rok 2010 = predbežné údaje z apríla 2011

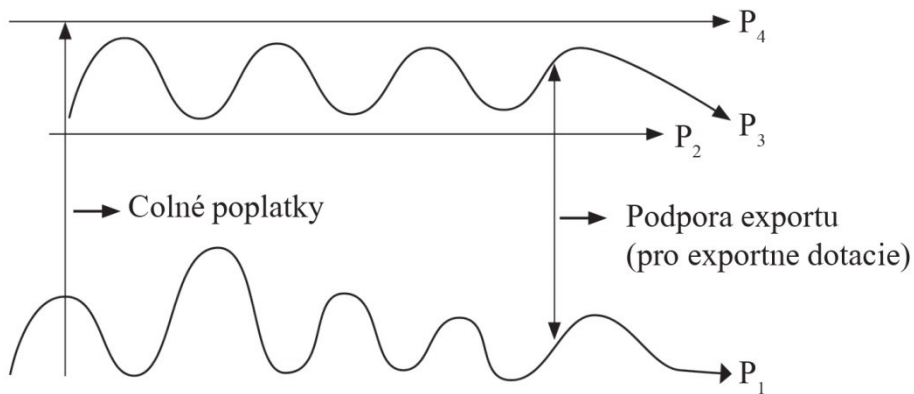
*pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike

s.c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu = stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2005: Vypracoval VÚEPP

s.c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu)= stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2000

Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 1: Trh s obilninami

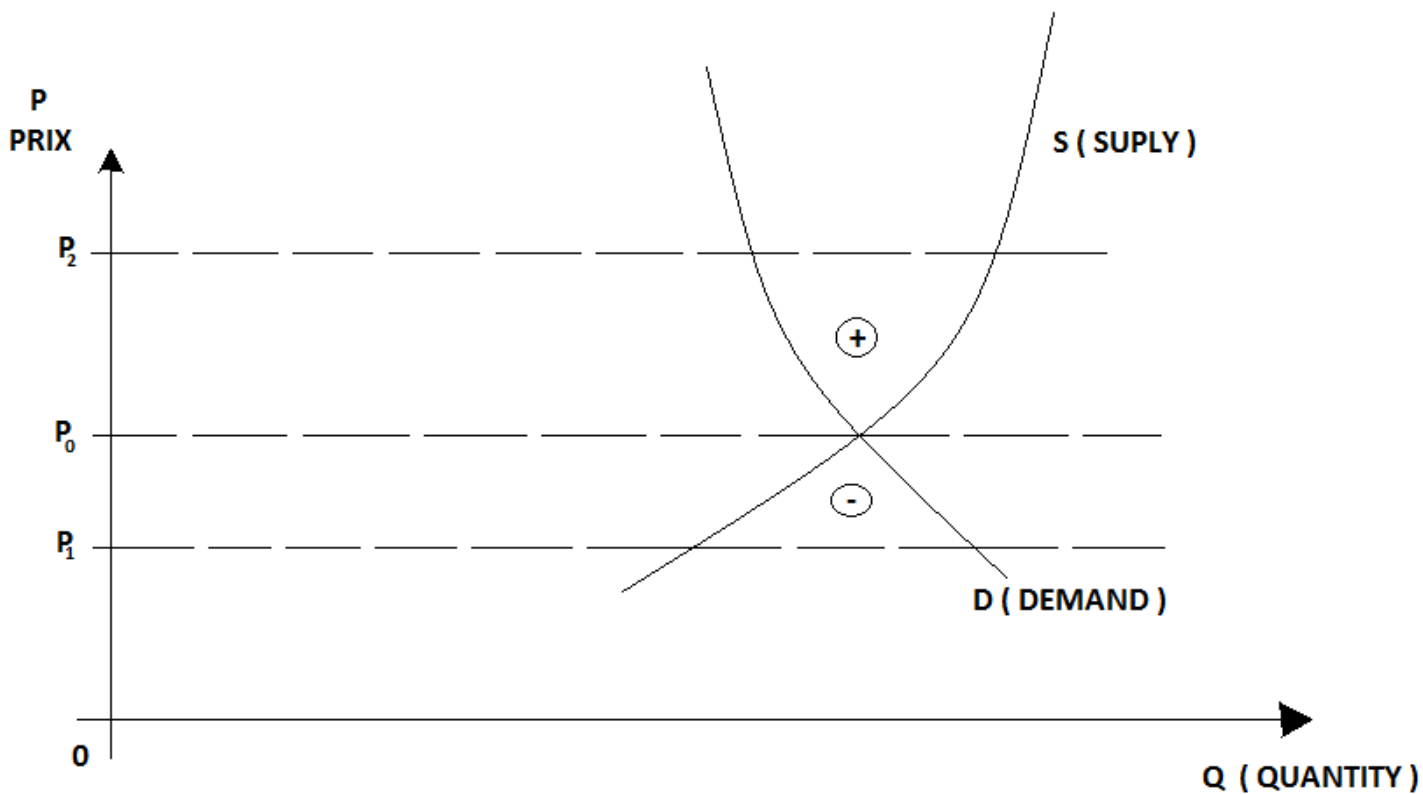
P_1 = svetové ceny

P_2 = fixné ceny /udržiavane subvenciami/tzv. prahové ceny

P_3 = ceny EÚ/sú vždy vyššie ako svetové ceny a P_2 – prahové ceny

P_4 = ochranné ceny alebo „stropné ceny“.

Graf č. 2: Ponuka a dopyt – (rovnovážny stav / rovnovážna cena)

Graf č. 3: Posun krivky ponuky

